

N:o 12.

Ank. till Riksd. kansli den 21 februari 1908, kl. 2 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående särskild beskattning af aktiebolag, som äga fast egendom.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 79, som hänvisats till bevillningsutskottet, har herr *E. G. H. Åkerlund* hemställt, »att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t täcktes taga under ompröfning, huruvida icke sådana aktiebolag, som här i landet äga fast egendom, rättvisligen böra vidkännas särskild beskattning för de förmåner, som äro dem förunnade framför andra enskilda fastighetsägare i riket, och att Kungl. Maj:t, där så pröfvas lämpligt ville för Riksdagen framlägga förslag till införande af sådan skatt».

Motiveringen lyder:

»Att aktiebolag tagit och fortfarande taga stora sträckor af vårt land i besittning, är visserligen ingen glädjande företeelse, då — efter mitt förmenande — främst jordbrukets idkare och den svenska jordens ägare, såvidt möjligt personligen böra ansvara för dess skötsel samt för vid densamma anställda arbetares utkomst, men att denna sorts jordförvärf därtill på ett alldeles särskildt sätt allt fortfarande gynnas af statsmakterna, synes mig ännu mindre förenligt med god omtanke för landets bästa.

Medan hvarje, enskild person tillhörig, jordlapp måste »lagfaras», hvarje gång den byter ägare och sålunda lämna sin tribut till staten, äfven om densamma förvärfvas af än så fattig person, äro aktiebolag, huru rika och mäktiga de än må vara, befriade från alla lagfartskostnader för fastighet för oinskränkt tid, blott de en gång för alla erlægga dubbla sådana, hvarjämte de i form af aktier kunna försälja hvilka andelar af sin jord, de åstunda, utan att besväras af landtmäterikostnader, fastställelser o. d. och utan att staten därvid erhåller ett enda öre, samt med rätt tillika att på så sätt öfverlåta samma jord äfven till utlänningar, hvilket är hvarje annan fastighetsägare i landet förvägradt på grund af gällande författning därom, att utländsk undersåte icke utan Kungl. Maj:ts tillstånd äger besitta fast egendom i riket.

Då emellertid aktiebolag redan äga svensk jord till stor utsträckning, och betydande utländska intressen uti dem äro till finnandes, torde en våldsam inskränkning uti speciellt deras rättigheter till jordbesittning knappast vara att förorda. Däremot synes det mig, att staten bör äga full rätt att utaf aktiebolag tillhöriga fasta egendomar räkna sig till godo särskild afkomst, utöfver hvad som kan åligga landets öfriga jordägare, till gengäld för den särskildt gynnade ställning, aktiebolag i detta afseende erhållit.

Till hvilka värden, man rättvisligen bör kunna uppskatta de särskilda förmåner, som äro aktiebolag förunnade för dem tillhöriga fastigheter, blir ju vanskligt att afgöra. Men det oaktadt synes mig, att staten i detta fall varit alldeles för släpphärd, tack vare den en gång så gängse uppfattningen om välsignelsen för land och rike af en »fri, af inga konstlade skrankor hämmad utveckling», och numera så väl behöfver som bör ålägga aktiebolag särskild skatt för deras fasta egendomar här i landet, utgående med högre eller lägre procent i mån af fastigheternas högre eller lägre värden.»

Utskottet.

Frågan om särskild beskattning af aktiebolag, som äga fast ägendom, har som bekant tillförne varit föremål för Riksdagens pröfning. Redan genom bestämmelsen att vid lagfart å fång till fast egendom, som förvärfvas af aktiebolag, dessa — med visst undantag — hafva att erlægga dubbla beloppet af den eljest utgående lagfartsstämpeln har nämligen fastslagits, att uti ifrågavarande afseende aktiebolagen intaga en särställning af den art, att en dylik högre afgift ansetts böra af bolagen uttagas. Det torde i detta sammanhang icke vara ur vägen att här redogöra för de skäl, som därvid varit bestämmande.

Den omförmälda, dubbla lagfartsstämpeln infördes vid 1883 års Riksdag. I den till nämnda års riksdag aflåtna propositionen med förslag till förordning angående stämpelafgiften framhölls i detta afseende till en början, att de periodvis återkommande stämpelafgifterna, hvilka borde utgöras vid lagfart å fång till fast egendom, i längden verkade såsom en grundskatt. Denna kunde för fastighet i allmänhet årligen anses utgöra hvad på värdet däraf för år belöpte af samtliga de dylika afgifter, som blifvit erlagda under en tidrymd, hvarunder fastigheterna i landet i medeltal ombytte ägare. Uppenbart vore emellertid, att, där en fastighet långt utöfver en dylik tidrymd fortfore att vara i samma ägares hand, de ifrågavarande stämpelafgifterna för denna fastighet, fördelade på en längre tid, icke kunde uppgå till lika högt årligt belopp, som enahanda afgifter beräknades årligen utgöra för fastighet i allmänhet inom landet. Då en skattelindring i följd häraf gemensligen skulle komma att äga rum i afseende å fastighet, hvilken kunde antagas enligt regeln mera sällan ombyta ägare, hade i åtskilliga andra länder en särskild skatt, afsedd att utjämna den sålunda anmärkta olikheten, blifvit lagd på sådana fastigheter, som ägdes af aktiebolag, fromma stiftelser eller andra därmed jämförliga institutioner. Utan att vilja förorda införandet hos oss af en dylik skatt i hela den omfattning, densamma existerade i vissa andra länder, ansåg dock dåvarande chefen för finansdepartementet, att äfven hos oss någon åtgärd borde vidtagas, hvarigenom åtminstone i afseende å vissa af nu omförmälda fastigheter ersättning bereddades, därför att för dem mera sällan än för andra fastigheter stämpelafgift för öfverlåtelse af äganderätten förekomme till utgörande.

Hvad anginge sättet för denna ersättnings beredande, ansågs en förhöjning i lagfartsstämpeln vara för detta ändamål lämplig, samt att nämnda stämpel, där sådan förhöjning skulle äga rum, kunde fördubblas.

En sådan förhöjning ansågs likväl icke böra utsträckas att omfatta äfven fångeshandling, på grund hvaraf lagfart söktes för fromma stiftelser eller därmed jämförliga inrättningar. Vidkommande åter aktiebolagen, hvilka under åtnjutande af förmånen af begränsad ansvarighet utöfvade verksamhet med lukrativt ändamål, syntes alla skäl tala för att ett sådant bolag i allmännet finge för fångeshandling å fast egendom, som ofta till stor betydenhet af dem förvärfvades, vidkännas förhöjning i lagfartsstämpeln. Den utsträckning, bolagsinstitutionens tillämpning under senare tid vunnit, så att den större bruks-, sågverks- och fabriksrörelsen mer och mer öfvergått i händerna på aktiebolag och äfven för

jordbruksrörelses bedrivande bolag börjat bilda sig, måste komma att hafva till följd, att fast egendom till betydande värde samlades hos dessa bolag och att den omsättning af fastigheten, som i allmänhet ägde rum, då den befunde sig i fysiska personers ägo, icke på långt när blefve lika liflig, sedan fastigheten kommit att tillhöra ett bolag. För den skatt, staten ansåge sig böra upphämta af fastighet vid dess öfvergång från en till annan ägare, kräfde därför billigheten, att ersättning bereddades genom en särskild beskattning å de i bolags hand komna fastigheterna. Då bolagsordning för sådant aktiebolag, som drefve bankrörelse, gemenligen innehölle föreskrift, att bolaget icke enligt regeln finge äga annan fastighet, än som erfordrades för bankens inrymmande, ansågos sistnämnda slag af aktiebolag böra från den särskilda beskattningen undantagas.

Hvad sålunda tillförne åberopats till stöd för en dylik särskild beskattning i fråga om aktiebolag synes utskottet fortfarande äga giltighet, och det torde för öfrigt knappast kunna förnekas, att de anförda skälen numera framträda med allt större styrka. Utskottet syftar härmed på det förhållande, att under de sista åren bolagsväsendet här i landet nått en högst betydande utveckling, äfven hvad angår bolag, som äga eller förvärfva fast egendom. I den mån bolagen intaga en i något afseende framför fysiska personer gynnad ställning, bör ock staten äga full rätt att såsom ersättning för en dylik förmån uttaga ett efter omständigheterna afpassadt vederlag. I hvilken form åter ett sådant vederlag lämpligast bör uttagas, exempelvis huruvida detta bör ske medelst en viss afgift en gång för alla eller annorledes, därom kunna naturligen olika meningar göra sig gällande. Hvad nu motionärens framställning beträffar, synes — om också icke ordalagen i motionen fullt tydligt bekräfta denna uppfattning — dock anledning vara att antaga, att han åsyftat införande af en särskild, årligen utgående skatt med högre eller lägre procent i mån af fastigheternas högre eller lägre värden. Bevillningsutskottet, ense med motionären om behovet af en utredning rörande den särskilda beskattning, som på sätt ofvan nämnts bör af bolagen uttagas, anser emellertid för sin del denna utredning för närvarande lämpligen kunna begränsas till att omfatta allenast frågan om höjning af den nuvarande lagfartsstämpeln, nämligen såvidt gäller bolags förvärf af fast egendom; och har utskottet därför funnit sig böra tillstyrka en skrifvelse i ämnet till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning i berörda syfte.

Under åberopande af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer bevillningsutskottet,

att Riksdagen, i anledning af herr E. G. H. Åkerlunds förevarande motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning angående höjning af nu gällande stämpelavgift vid lagfart å fång till fast egendom, som här i landet förvärfvas af aktiebolag, samt därefter till Riksdagen afgifva det förslag, hvartill denna utredning gifver anledning.

Stockholm den 21 februari 1908.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Reservationer:

af herr *Wester*;

af herr friherre *Klingspor*, som yrkat afslag å motionen;

af herrar *Sandwall*, *Åkerberg* och *Hedenlund*, hvilka instämt med herr friherre *Klingspor*; samt

af herr *E. A. Lindblad* i Närlunda mot vissa delar af utskottets motivering.

Herrar friherre *C. J. Beck-Friis*, *A. Hammarström*, friherre *Trolle*, *Håkanson* och *Almqvist* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet.